

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне функціонування будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки безпосередньо залежить від рівня його витрат на виробництво продукції. Саме собівартість виступає одним із ключових показників, що відображає ефективність використання ресурсів, рівень організації виробництва та конкурентоспроможність продукції. Зниження собівартості продукції дозволяє підвищити прибутковість, забезпечити фінансову стійкість і зміцнити позиції підприємства на ринку.

Собівартість продукції характеризує суму витрат підприємства, пов'язаних із виробництвом та реалізацією продукції. До її складу входять матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизаційні відрахування та інші операційні витрати. В умовах економічної нестабільності, зростання цін на енергоносії, транспортні послуги та сировину, управління собівартістю набуває стратегічного значення.

У сучасних умовах господарювання підвищення ефективності діяльності підприємства можливе не лише шляхом збільшення обсягів виробництва або реалізації продукції, а передусім завдяки оптимізації витрат. Саме тому системний аналіз структури собівартості дозволяє виявити резерви економії ресурсів та напрями підвищення продуктивності праці. Зменшення непродуктивних витрат, удосконалення технологічних процесів, впровадження енергозберігаючих технологій і цифрових систем управління витратами сприяють формуванню економічного потенціалу підприємства.

Важливу роль у зниженні собівартості відіграє якість планування. Правильно організоване планування витрат дозволяє передбачити можливі відхилення від кошторисів, забезпечити контроль за використанням ресурсів і запобігти перевитратам. Планування собівартості має бути інтегрованим у загальну систему стратегічного управління, що передбачає узгодження виробничих, фінансових і маркетингових рішень.

Одним із головних напрямів оптимізації собівартості є підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів. Матеріаломісткість продукції безпосередньо впливає на рівень собівартості, тому важливим завданням є скорочення втрат сировини, впровадження ресурсозберігаючих технологій, раціональне управління запасами. Крім того, необхідно здійснювати моніторинг ефективності праці персоналу, адже трудові витрати є вагомою складовою собівартості.

Сучасна практика свідчить, що підприємства, які впроваджують системи управлінського обліку, калькулювання за видами діяльності (ABC-costing), а також контролінг витрат, досягають вищих результатів. Такі інструменти дозволяють детально аналізувати структуру витрат, визначати неефективні ділянки виробництва та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо їх скорочення.

Не менш важливим чинником є технічне оновлення виробничого процесу. Використання сучасного обладнання, автоматизація та цифровізація виробничих операцій дають змогу підвищити точність розрахунків, знизити ризики помилок і зменшити частку ручної праці. Це, у свою чергу, сприяє скороченню часу виготовлення продукції та зниженню її собівартості.

З огляду на сучасні виклики, включаючи воєнний стан, енергетичні ризики та порушення логістичних ланцюгів, підприємства мають формувати гнучку політику управління витратами. Вона повинна передбачати швидке реагування на зовнішні зміни, диверсифікацію постачальників, оптимізацію енергоспоживання та використання локальних ресурсів. У таких умовах управління собівартістю стає не лише економічним, а й стратегічним інструментом забезпечення стійкості підприємства.

Отже, собівартість продукції виступає ключовим індикатором ефективності діяльності підприємства. Її оптимізація дозволяє підвищити прибутковість, забезпечити конкурентоспроможність та створити основу для сталого розвитку. Зниження собівартості не повинно бути самоціллю – важливо забезпечити баланс між економією ресурсів, якістю продукції та соціальною відповідальністю бізнесу. Ефективне управління витратами є невід'ємною складовою сучасного менеджменту та головним фактором підвищення економічної стійкості підприємства.

Список використаних джерел

1. Олійник Т., Бондар Д. Стратегія зниження витрат підприємства. Молодий вчений. 2024. №4 (128). URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-5>
2. Рибак І.В., Гут Л.В. Собівартість продукції як важливий показник ефективності роботи підприємства. ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. 2020. №9. С. 17–20.
3. Склярук І., Драка І. (). Управління витратами в умовах економічної нестабільності: адаптація облікових підходів. Економіка та суспільство. 2025. №71. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-7>